

ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ ПРЕДМЕТІВ АНТИКВАРІАТУ

*В. В. Чернобаєв, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»,
docentdnepr@gmail.com*

У статті розглядаються питання експертної оцінки предметів антикваріату, котрі сьогодні є однією з найактуальніших та найдискусійніших проблем у силу того, що в більшості випадків її слід вирішувати без виконня торговельних операцій. Показано, що проблема експертної оцінки антикваріату в Україні ускладнюється тим, що ні на законодавчому, ні на науковому рівні вона достатньо не визначена, носить фрагментарний характер та не є пріоритетною у вітчизняній економічній науці. Виявлено особливості ринку антикваріату та проведено аналіз його функціонування з погляду інституціональної теорії. Показано, що даний ринок є одним із важливих інститутів, за допомогою якого можна оцінити динаміку добробуту суспільства. Встановлено, що проблеми експертної оцінки предметів антикваріату та визначення прогнозованої ціни на предмети колекціонування будуть актуальними майже для всіх верств населення.

Показано інвестиційну привабливість предметів антикваріату та їх переваги у порівнянні з банківськими депозитами і цінними паперами. Виокремлено основні проблеми експертної оцінки предметів антикваріату та культурних цінностей в Україні. На основі дослідження виявлено, що існує лише два різновиди вартісних показників на предмет антикваріату – прогнозна й фактична ціна. При проведенні експертної оцінки предметів антикваріату та культурних цінностей, особа що її проводить, буде завжди мати справу з прогнозними цінами. І головна мета такої оцінки – дати аргументовані пояснення щодо прогнозованої вартості та максимально приблизитися до фактичних показників вартості. Запропоновано розширювати предметне поле економічної науки шляхом залучення до розгляду специфічних товарних груп і вивчення законів їх обігу.

Ключові слова: антикваріат, ринок антикваріату, антикварний аукціон, асиметрія інформації, предмети колекціонування, інституціональна теорія, експертна оцінка, прогнозна та фактична ціна.

Постановка проблеми. Сучасне життя неможливо уявити без предметів антикваріату, котрі присутні майже усюди. Помилково склалося уявлення, що ринок антикваріату виключно є елітарним, а колекціонування старих речей потребує великих грошей. Так, гроші для створення та поповнення колекції – це необхідна, але не головна умова, і кількість грошей не завжди визначає якість придбаного товару. Важливим є те, що інформація про сучасний стан на ринку антикваріату, його падіння або навпаки зростання є одним із важливих інституціональних факторів, за допомогою якого можна оцінити динаміку добробуту суспільства. Більш того, за одних умов загальна динаміка цін є індикатором стабільності економіки країни у цілому, а за інших – зростання цін на предмети антикваріату може бути характеристикою недовіри інвесторів до інших фінансових інструментів, за

допомогою котрих можна зберегти накопичені заощадження.

Якщо у розвинутих країнах світу ринок антикваріату є більш усталеним, у зв'язку з тривалим практичним досвідом і наявністю спеціалізованої літератури, то на порівняно молодому ринку антикваріату України суб'єкти-учасники часто діють інтуїтивно, без допомоги науково обґрунтованих досліджень. Завдяки цьому про сучасний ринок антикваріату в Україні є багато домислів та найчастіше поширена за допомогою чуток недостовірна інформація. Найчастіше до ознак функціонування ринку антикваріату відносять: 1) цей ринок частково закритий для широкого загалу; 2) значна частина операцій на цьому ринку є тінювою, тому майже неможливо оцінити реальну його місткість; 3) на цьому ринку високий рівень криміналізації, що дає змогу легалізувати мільярдні суми «брудних гро-

шей»; 4) на ринку антикваріату, як ніде на інших ринках, значний відсоток фальсифікацій та підробок цінностей, що перебувають в обігу [1].

Дійсно такі ознаки особливостей функціонування ринку предметів антикваріату властиві, але вони не є визначальними. Для зменшення впливу таких негативних ознак ринок антикваріату потребує висококваліфікованих мистецтвознавців, експертів та правоохоронців, які б здійснювали профілактичну й інформаційну роботу на попередження випадків нечесної поведінки частини гравців на ринку, а також вели системну і цілеспрямовану боротьбу з тіншовим сектором. Іншими словами, ринок антикваріату потребує знань та популяризації колекціонування. Суттєвою перешкодою для створення належного регулювання цивільного обігу культурних цінностей та предметів антикваріату є практично повна відсутність теоретичних досліджень у цій сфері.

Необхідність теоретичного осмислення складних процесів торгівлі антикваріатом є особливо актуальним для України, де ринок даного товару знаходиться у стадії становлення, а рівень теоретичного дослідження тенденцій та закономірностей його розвитку знаходиться на початковій стадії. Одночасно, в Україні, на відміну від високорозвинених країн, наявність прозорого та ефективного ринку антикваріату є необхідною умовою збереження національних культурних цінностей та можливості широкого доступу населення до них. Не секрет, що в багатьох випадках унікальні та рідкісні предмети культури сьогодні можна побачити не в державних музеях, а в приватних зібраннях та колекціях. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення принципів функціонування і розвитку вітчизняного ринку антикваріату, що, у свою чергу, потребує глибокого теоретичного обґрунтування сутності економічної категорії «антикваріат».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне осмислення проблем, пов'язаних як з дослідженням сутності поняття «антикваріат», так і особливостями функціонування ринку даного товару, на жаль, не є пріоритетним у вітчизняній економічній науці. Окрім того, проблема ек-

пертно́ї оцінки антикваріату в Україні ускладнюється тим, що ні на законодавчому, ні науковому рівні вона достатньо не визначена, та носить фрагментарний характер.

У науковій економічній літературі можна зустріти лише поодинокі випадки звернення дослідників до даної тематики. Як приклад, приведемо роботу Калашникової О. В., в якій автором запропонована низка заходів з методики атрибуції та експертизи предметів історичного та культурного значення [2]. Артюх Т. М. займається питаннями експертної оцінки та стану збереження культурно-мистецьких цінностей і антикваріату [3]. Більшість же сучасних вітчизняних економічних досліджень зосереджена у більш широкій сфері, яка стосується культурних цінностей взагалі. Наприклад, Токарева В. О. розглядає актуальні питання щодо особи страховика та страхувальника за договором страхування творів мистецтва, предметів колекціонування та антикваріату [4]. Булах Ю. аналізує автентичність предметів ювелірного антикваріату під час їх експертизи і можливі ознаки фальсифікації [5] тощо.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є актуальна проблема експертної оцінки предметів антикваріату та визначення ринкової ціни.

Виклад основного матеріалу дослідження. У повсякденному житті навколо кожної людини є старовинні речі, що збереглися з минулих епох і попередніх поколінь. Досить часто старі речі знаходяться у домашніх умовах та представляють не потрібний «хлам», користуватися такими речами за призначенням часто непрактично, а виставити на смітник – шкода, адже предмет може бути пам'ятний та мати в історичному плані якусь цінність. Тому для визначення дійсної, а не уявної оцінки такого старовинного предмету, треба звернутися до експертної оцінки предметів антикваріату.

Оціночна експертиза предметів антикваріату та культурних цінностей – це не тільки експертне встановлення реальної ринкової ціни, а й процес створення оціночного висновку, суворо відповідного законам, міжнародним стандартам і нормам. Оцінка завжди спирається на об'єктивно підтвержену інформацію.

Треба зазначити, що кваліфікована експертиза культурних цінностей та предметів антикваріату повинна виконуватися тільки досвідченими фахівцями, які мають вищу освіту, спеціальну кваліфікацію, певний практичний досвід та знання із особливостей функціонування ринку антикваріату.

Якщо звернутися до законодавства України, то у Правилах торгівлі антикварними речами, що затверджені Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України від 29 грудня 2001 року N 322/795 визначення антикварних речей присутнє. Правила говорять, що антикварні речі – це культурні цінності як об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, підлягають збереженню, відтворенню, охороні та створені понад 50 років тому [6].

Разом з тим, тільки юридичне трактування поняття «антикваріат» без його економічного обґрунтування породжує цілий ряд проблем, оскільки не охоплює причинно-наслідкові зв'язки і відносини, що виникають між суб'єктами з приводу привласнення об'єктів, що можуть бути визначені як антикварні. Так, на практиці у діяльності приватних та державних підприємств виникає безліч проблем, пов'язаних з експлуатацією об'єктів, які морально застаріли, але добре збереглися і ще виконують свої функції, водночас виступаючи в якості антикваріату (це можуть бути предмети від основних засобів до рукописів і старої форми документів). Поряд з цим, виникають питання з приводу амортизації предметів антикваріату, які також необхідно доопрацювати, адже дані об'єкти не тільки не підлягають зносу, але й можуть зростати у вартості, що вимагає виділення окремого пункту в податковому законодавстві, присвяченому переоцінці таких об'єктів обліку.

Термін «антикваріат» характеризується багатоаспектністю та використовується не тільки у різних наукових дослідженнях, а й у повсякденному житті. Треба зазначити, що терміни «антикваріат», «предмети антикваріату», «антикварні речі» та «культурні цінності» зазвичай на практиці застосовуються як синоніми. Навіть у вітчизняній ци-

вілістиці вчені не можуть прийти до єдиного висновку з цього питання, але можна стверджувати що антикварні речі співвідносяться з культурними цінностями як частина з цілим, тобто антикварні речі – це частина культурних цінностей, які створені людиною та мають вік понад 50 років [7].

Сьогодні можна впевнено констатувати, що антикваріат – це науковий та розмовний термін, що позначає старовинний предмет, мистецький виріб, нерідко унікальну в своєму роді річ, що має культурну та матеріальну цінність. До антикваріату відносяться також рідкісні предмети колекціонування, що підлягають торгівлі та музейному експонуванню через свою історичну цінність.

Як свідчить світова практика, в інших країнах визначення терміну «антикваріат» відрізняється своїм часовим періодом, що відділяє дату її виготовлення від теперішнього часу (наприклад, у США, щоб вважатися антикварною, річ має бути виготовленою до 1830 року, в Канаді – до 1847 року, а у Великобританії антикварному предмету має бути не менше, ніж 100 років. Загалом у більшості країн річ має проіснувати не менше 60 років, щоб вона могла вважатися антикварною [8]).

Вітчизняна практика свідчить, що інколи навіть звичайні подорожі за кордон можуть стати занадто збитковими для окремих суб'єктів. Дійсно, українське законодавство визначає річ, якій виповнилося 50 років, як антикварну. Відповідно, перетинати державний кордон з такими речами, окрім випадків установлених законодавством, заборонено. Тому забувши на прикордонному контролі стару радянську монету в кишені, або читаючи художню книгу з датою випуску до 1968 року, котрі практично не мають ніякої матеріальної цінності особисто для суб'єкта, він, так чи інакше, може стати порушником ст. 201. «Контрабанда» Карного кодексу України [9]. Згідно ч.1. ст.201 «Контрабанда» Кримінального Кодексу України переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей карається позбавленням волі терміном від 3 до 7 років з конфіскацією предметів контрабанди.

Треба зазначити, що згідно інструкції про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України дозволено переміщення фізичними особами – резидентами незалежно від віку має право вивозити за межі України готівку в сумі, що не перевищує в еквіваленті 10000 євро без письмового декларування. Готівка – це готівкова валюта України і готівкова іноземна валюта у вигляді банкнот і монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної держави, банкноти та монети, вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу (крім монет, що належать до банківських металів), і дорожні чеки [10]. Тому постає логічне питання, як правильно оформити монету 20 рапенів Швейцарії (1 рапен – це 1/100 швейцарського франка), котрі мають дату випуску у діапазоні 1850–1967 років, притому що вони є законним платіжним засобом на території Швейцарської конфедерації. Згідно із державним законодавством, як зазначалось вище вони є предметом антикваріату та підлягають оформленню, як переміщення культурних цінностей. Вивезення культурних цінностей з метою їх відчуження здійснюється у разі, коли сумарна фактурна вартість: не перевищує суму, еквівалентну 10000 євро, на підставі свідоцтва встановленого зразка на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей та з обов'язковим письмовим декларуванням [11]. Додамо, що перевезення таких речей через кордон можливе на підставі відповідних документів. Це свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей, що подається контролюючому органу при вивезенні за межі митної території України.

Цілком зрозуміло, що ці проблеми мають знайти як відповідне теоретичне рішення, так і врегулювання на практиці. Громадяни України не мають достатніх знань, щоб визначити, чи відноситься предмет, що перетинає державний кордон, до культурних цінностей чи ні. Також існує і інша сторона проблеми, коли належність чи неналежність предмету до антикваріату визначається не кваліфікованими співробітниками Державної митної служби України.

Прикладом некваліфікованої експертної оцінки предметів антикваріату служить офіційне повідомлення із сайту державної фіскальної служби, в якому зазначається, що 08 грудня 2017 року в салоні автомобіля громадянина України, який для перетину кордону обрав смугу спрощеного митного контролю – «зелений коридор», під час огляду було виявлено «...монети, а саме: монети Царської Росії номіналом 5 копійок 1763 року, 1764, 1788 року, монета Царської Росії (номінал не встановлений) 1788 року. Дві монети Царської Росії номіналом 2 копійки 1842 року. Загалом 11 монет.» [12]. Особливу увагу привертає в даному повідомленні «монета Царської Росії номінал не встановлений 1788 року». По-перше, якщо співробітник митниці володів би хоча початковими знаннями з економічної теорії (політекономії), то він би знав, що у Західній Європі і Царській Росії з XVI до початку XIX ст. існувала система *біметалізму*, де роль загального еквівалента законодавчо закріплюється одночасно на рівних правах за двома благородними металами – золотом і сріблом, а мідна монета виконувала функцію розмінного засобу. По-друге, любий колекціонер початківець, котрий не є експертом із оцінки антикваріату, знає щоб встановити не тільки номінал, а й ще оригінальність монети, достатньо її лише зважити та визначити діаметр. У другій половині XVIII ст. карбування мідних монет відбувалось по стопі 16 карбованців із пуда міді, кажучи доступною мовою 1 копійка мала вагу +/- 10 грам, 2 – +/- 20 грам, самі найважчі були 5 копійок – +/- 50 грам. Тому виникає питання, який зробити висновок, про експертну оцінку предметів антикваріату зроблену некваліфікованим представником держави, коли рік монети встановити змогли, бо він там написаний – а номінал ні. Треба зазначити, що без спеціальних важко прийняти правильне рішення, особливо, коли найважливіше місце у митній експертизі на кордоні визначення оцінки вартості культурних цінностей належить візуальному огляду. Так, дійсно монети правління Катерини II, користуються попитом у колекціонерів-початківців, але з фото монет, викладених на сайті, можна стверджувати, що вони мають тільки історичну цінність, тому що в

Україні придбати такі монети можливо лише по ціні 0,3 євро, приблизно 10 гривень.

Згідно з ч.1 ст.197 МКУ, у випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та їх митне оформлення здійснюються контролюючими органами на підставі документів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень. Таким документом є свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей, що подається контролюючому органу при вивезенні за межі митної території України.

Зрозуміло, що отримання такого свідоцтва потребує попередньої експертизи. Найбільш поширеним визначенням категорії «експертиза» є наступне: «вивчення, перевірка, аналітичне дослідження, кількісна чи якісна оцінка висококваліфікованим фахівцем, установою, організацією певного предмета, які вимагають спеціальних знань у відповідній сфері суспільної діяльності і результати яких оформлюються у вигляді експертного висновку». Це визначення міститься у п. 1.3 Інструкції про порядок оформлення права на вивезення культурних цінностей [13].

Працівники митних служб, що проводять заключну перевірку перед перетином кордону України, обов'язково порівнюють зовнішній вигляд предмету з його фотознімками, що знаходяться у супровідній документації на їх відповідність. Основну експертну оцінку творів мистецтва з наданням експертних висновків повинні робити професіонали експерти з культурно-мистецьких цінностей, які крім ґрунтовних теоретичних знань з мистецтва та матеріальної культури (світових та національних) мають володіти і професійними навичками, а отже формуватися, як фахівець, роками.

За своєю формою оціночна експертиза культурних цінностей – експертиза, що проводиться за дорученням замовника на предмет встановлення дійсної вартості об'єкта оцінки. Основна її мета – надання незалежної і об'єктивної інформації про класифікаційне, номенклатурне значення творів мистецтва і антикваріату та обчислення оці-

ночної вартості творів мистецтва і антикваріату. Оцінка культурних цінностей та предметів антикваріату буде не повною без встановлення автентичності оцінюваного екземпляру, тому перш ніж приступити до оцінки, проводиться комплексна експертиза антикваріату.

Проблема оцінки антикварних виробів сьогодні є однією з найактуальніших та найдискусійніших проблем, яку слід вирішувати не виконуючи торговельних операцій. Тому що, з'ясувати справжню вартість предмету антикваріату, можна лише здійснивши його купівлю-продаж.

Акт купівлі-продажу здійснюється за так званою фактичною, або міноюю, ціною. В усіх інших випадках, коли ідеться про ціну на предмет антикваріату, але акт купівлі-продажу ще не відбувся, ми маємо справу із прогнозними цінами.

Розкриваючи механізми ціноутворення на вільному ринку, відомий економіст Е. Бем-Баверк виокремив:

– суб'єктивну (індивідуальну) цінність, засновану на особистих оцінках товарів окремими суб'єктами господарювання (покупцями і продавцями);

– об'єктивну (ринкову) цінність – мінові пропорції, які формуються на ринку під впливом конкуренції.

Відтак Е. Бем-Баверк трактував ринкову ціну як рівнодіючу суб'єктивних оцінок товару з боку покупців (максимальна межа ціни товару) і продавців (мінімальна ціна товару). Учений поширює принцип граничної корисності на гроші, вважаючи, що чим багатшою стає людина, тим меншою для неї буде гранична корисність грошей. Збільшення грошового доходу підвищує ціну, яку споживач готовий заплатити за благо. І, навпаки, зменшення грошового доходу підвищує граничну корисність грошей і зменшує ціну покупки. Купуючи на певну суму грошей товар, індивід змушений відмовитись від придбання інших товарів. Акт купівлі відбудеться тільки тоді, коли корисність придбаного товару зрівняється з корисністю грошей, від яких довелося відмовитись заради покупки. Якщо ж припустити незмінність корисності грошей, то очевидним стає зв'язок між кількістю товару, що купується, і ціною, яку споживач готовий

заплатити за його одиницю. Оскільки гранична корисність блага буде зменшуватись, то й цінність одиниці блага буде зменшуватись разом із збільшенням обсягу покупки.

Тому існує лише два різновиди вартісних показників на предмет антикваріату – прогнозна й фактична. При проведенні експертної оцінки культурних цінностей, особа що її проводить, буде завжди мати справу з прогнозними цінами. І головна мета такої оцінки – дати аргументовані пояснення щодо прогнозованої вартості та максимально приблизитися до фактичних показників вартості.

Таке оцінювання можливе лише на основі операцій співставлення окремих експонатів з їх аналогами, які були вже продані на аукціонах. При визначенні прогнозованої вартості рекомендовано враховувати окремо їх історичну, культурну та матеріальну цінність.

Також треба враховувати, що ринок антикваріату на якому встановлюються ціни, нічим не відрізняється від будь-якого іншого, оскільки він регулюється балансом попиту і пропозиції. Якщо якийсь напрям колекціонування стає модним і бажаним, то з'являються нові покупці, які будуть платити за це. Оскільки попит перевищує пропозицію, ціни ростуть. Якщо щось не в моді, пропозиція перевищує попит, тому такі предмети антикваріату будуть падати в ціні і часто залишатися непроданими.

Професіоналізм та наявність величезного досвіду повинні бути головною ознакою для проведення експертної оцінки. Фахівці, котрі працюють оцінювачами на антикварному ринку по кілька десятиліть та колекціонери зі стажем знають і бачили на власні очі, як змінювалися ціни на предмети з плином часу і наскільки важливими є досвід і знання в цій справі. У сучасному світі необхідне спілкування із провідними експертами, консультації з визнаними авторитетами свого напрямку, колекціонерами, збирачами різних тематик. Тому що, не всі рідкісні екземпляри є в музеях і вивчити досконально предмет не завжди представляється можливим. Саме наявність досвіду, знань і кількість предметів, які пройшли через руки, розуміння антикварного ринку, кінцеві ціни речей на міжнародних та ло-

кальних аукціонах є найбільш важливими при оцінці та визначенні рідкості та автентичності предметів антикваріату. На жаль, тільки теоретичні знання не вбережуть вас від помилкового висновку про цінність предмету антикваріату.

Як було зазначено вище, багатьом представникам домогосподарств дістались у спадщину або випадково з'явилися предмети антикваріату. Такі предмети для них не представляють цінності як об'єкти колекціонування, та не рідко є зайвими у домогосподарстві речами. Тому часто постає питання, що робити з ними? Враховуючи, що гроші є універсальним товаром, кращим варіантом є отримання незапланованого додаткового доходу від продажу такого предмету. Як, було зазначено у попередніх статтях автора, на ринку антикваріату асиметрія інформації досягає колосальних масштабів в основному тому, що це вигідно тим, хто займається перепродажем антикварних предметів та приносить ним надприбутки. Це відбувається тому, що оцінити реальну вартість об'єкту продажу дуже важко, необхідно бути експертом і розбиратися в предметах старовини. Також, треба відзначити, що непрофесійний пошук контрагента та швидкість продажу обернено впливає на ціну предмета антикваріату.

Для розуміння цієї особливості можна навести сучасний приклад, котрий може торкнутися кожного з людей, які мають у власності предмети антикваріату та не знають його ринкової ціни. У поштовій скрині багатоповерхових будинків м. Дніпро, а також, на думку автора, і у інші великі міста нашої країни, вкладають оголошення про купівлю предметів антикваріату. Особлива увага в таких оголошеннях приділяється скупці радянських монет періоду 1965–1975 рр., котрі були у обігу до 1991 року. Ціна покупки 20 копійок 1970 року вказана в таких оголошеннях у 300 гривень, тому більшість людей знайшовши таку монету, скоріше за все її б продали. Насправді ж, ринкова ціна такої монети набагато вище. За аналізом продажів інтернет аукціону Віоліті можна стверджувати, що продати її за ціною від 2000 грн. до 2500 грн. можливо без особливих зусиль [14]. Норма прибутку у даному випадку сягає від 500 до 700 відсотків. Саме

такий розмір прибутку, отриманий за дуже незначний період часу у розрахунок на одиницю авансованих засобів, і стимулює скупників у виборі сфери підприємницької діяльності та активізує перекупників до надання таких оголошень. Практично безліч різновидів предметів антикваріату цікавлять скупників, тому що вони мають більші знання, ніж власники цих самих предметів.

З точки зору ефективності функціонування ринку антикваріату необхідно звернути увагу ще на один аспект. Звернувшись до установ або фірм, що надають максимально якісні послуги для фізичних та юридичних осіб у сфері експертизи предметів антикваріату та культурних цінностей, можна отримати експертний висновок про досліджуваний об'єкт, установити чи дійсно він є предметом антикваріату та прогнозувати ціну нього. Але, вартість такої оціночної експертизи культурних цінностей – експертизи, проведеної за дорученням замовника на предмет встановлення дійсної вартості об'єкта оцінки буде складати 5% від вартості, але не менше 4200 грн. Важливим є і те, що оцінка виробів мистецтва та антикваріату безглузда без встановлення автентичності та справжності оцінюваного предмету. Тому, перш ніж приступити до оцінки, проводиться комплексна експертиза виробів мистецтва та антикваріату, вартість якої також складає 4200 грн [15]. За таких умов звертатися за даною послугою доцільно за наявності тільки унікально виробу мистецтва або предмету антикваріату.

Висновки. Вкладення в предмети антикваріату мають інвестиційну привабливість у розвинених країнах світу та стають все поширенішими і в Україні. Це є більш вигідна довгострокова інвестиція, ніж банківський депозит, й менш ризикова, чим фондовий ринок. Інтерес до такого виду активів буде тільки зростати, особливо тому, що ринок антикваріату в Україні знаходиться на стадії формування та активно починає розвиватися. Безумовно, що проблеми експертної оцінки предметів антикваріату та визначення прогнозованої ціни на предмети колекціонування будуть актуальними майже для всіх верств населення.

Необхідно зауважити, що попит на послуги експертної оцінки предметів анти-

кваріату та культурних цінностей у найближчій час буде збільшуватися. В умовах невисокого рівня реальних доходів населення України, буде існувати потенційна можливість отримати додатковий дохід шляхом продажу зайвої речі у домогосподарстві, отриманої у спадщину або іншим законним засобом і котра є предметом антикваріату. Одним із напрямів задоволення такого суспільного попиту є впровадження у навчальні програми підготовки майбутніх бакалаврів курсу «Експертна оцінка предметів антикваріату та культурних цінностей».

По-перше, такий курс покращить матеріальний стан людини, та допоможе зробити прогнозовану оцінку вартості предмета антикваріату.

По-друге, вища школа поставлена у пряму залежність від споживачів освітніх послуг, тому повинна оптимізувати свою діяльність з метою задоволення потреб ринку, особливо надавати освітні послуги та розширюючи світогляд людини в тих галузях знань, які є актуальними сьогодні не тільки на ринку праці, а й у повсякденному житті.

Література

1. Дерій В. А. Класифікація культурно-історичних цінностей та їх облік і аналіз на ринку антикваріату / В. А. Дерій // Економічний аналіз. – 2017. – Том 27. – № 3. – С. 23.
2. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей: Підручник. – К. : Знання, 2006. – 479 с.
3. Артюх, Т. М. Шляхи покращення експертної оцінки та стану збереження культурно-мистецьких цінностей і антикваріату [Електронний ресурс] / Т. М. Артюх, В. Ю. Могілевський // Сучасні проблеми товарознавства: зб. наук. праць КНТЕУ. – К. : КНТЕУ, 2001. – С. 23–28. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/5847>
4. Суб'єкти правовідносин страхування творів мистецтва, предметів колекціонування та антикваріату [Електронний ресурс] / В. О. Токарева // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 56. – С. 343–351. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2010_56_55
5. Визначення ознак фальсифікації ювелірного антикваріату [Електронний ресурс] / Ю. Булах // Товари і ринки. – 2010. – № 2. – С. 171–175. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tovary_2010_2_29
6. Про затвердження Правил торгівлі антикварними речами. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України від 29 грудня 2001 року N 322/795. [Електронний ресурс] / – Режим доступу:

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6346.html

7. Колодій І. М. Цивільно-правове регулювання антикваріату в Україні [Електронний ресурс] / І. М. Колодій, І. С. Череди́нченко // Порівняльно-аналітичне право. – № 2. – 2017. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2017/17.pdf.

8. Вікіпедія. Вільна енциклопедія – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Антикваріат>

9. Кримінальний кодекс України – (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26, ст.131) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page6>

10. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України. ПОСТАНОВА 27.05.2008. – № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>

11. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dn.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-211336.html>

12. Працівники Львівської митниці вилучили старовинні монети / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/319322.html>

13. Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України : затв. наказом Міністерства культури України від 22 квітня 2002 р. № 258 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 28. – Ст. 1346.

14. Інтернет аукціон Віоліті / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://auction.violity.com/search/view/query/20+коп+1970/auction_id/17

15. Экспертиза антиквариата и культурных ценностей / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inconsulting.com.ua/uk/tarifi-ua/vartist-ekspertizi-antikvariata.html>.

References

1. Deriy V. A. *Klasifikatsiya kulturno-istorychnykh tsinnostey ta yikh oblik i analiz na rynku antykvaryatu* [Classification of cultural and historical values and their account and analysis at the market of antikvariatu] / V. A. Deriy // *Ekonomichnyy analiz*. – 2017. – Tom 27. – № 3. – P. 23.

2. *Osnovy mystetstvoznavchoyi ekspertyzy ta vartysnoyi otsinky kulturnykh tsinnostey* [Bases of study of art examination and cost estimation of cultural values] : Pidruchnik – K. : Znannia, 2006. – 479 p.

3. Artiukh T. M. *Shliahy pokrashchennia ekspertnoyi otsinky ta stanu zberezhenia kulturno-mystetskykh tsinnostey i antykvaryatu* [Ways of improvement of expert estimation and state of maintainance of cultural and art values and antikvariatu] / [Elektronnyy resurs] / T. M. Artiukh, V. Yu. Mohilevskyy // *Suchasni problemy tovaroznavstva*: zb. nauk. prats KNTEU. – K. : KNTEU, 2001. – P. 23–28. –

Rezhym dostupu: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/5847>

4. *Subiekty pravovidnosyn strakhuvannia tvoriv mystetstva, predmetiv kolektsionuvannia ta antykvaryatu* [Subjects of legal relationships of insurance of works of art, articles of kollektioning and antiques] / [Elektronnyy resurs] / B. O. Tokareva // *Aktualni problemy derzhavy i prava*. – 2010. – Vyp. 56. – P. 343–351. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2010_56_55

5. *Vyznachennia oznak falsyfikatsiyi yuvelirnoho antykvaryatu* [Determination of signs of falsification of jeweller antiques] / [Elektronnyy resurs] / Yu. Bulakh // *Tovary i rynky*. – 2010. – № 2. – P. 171–175. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tovary_2010_2_29

6. *Pro zatverdzhennia Pravyly torgivli antykvarnymy rechamy* [About claim of Rules of trading in antiques]. Nakaz Ministerstva ekonomiky ta z pytan Evropeyskoi Integratsii Ukrainy, Ministerstva kultury i mistetstv Ukrayiny vid 29 grudnia 2001 roku N 322/795. [Elektronnyy resurs] / – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6346.html

7. Kolodiy I. M. *Tsyvilno-pravove reguluyuvannya antikvariatu v Ukrayini* [The civil legal adjusting of antikvariatu is in Ukraine] / [Elektronnyy resurs] / I. M. Kolodiy, I. S. Cherednichenko // *Porivnialno-analichne pravo*. – № 2. – 2017. – Rezhym dostupu: http://www.pap.in.ua/2_2017/17.pdf.

8. *Vikipediya Antykvariat* [Antiques]. Vilna entsyklopediya – Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Antykvariat>

9. *Kryminalnyy kodeks Ukrayiny* [Criminal code of Ukraine] – (Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – 2001. – № 25–26, st.131) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page6>

10. *Pro peremishchennia hotivky i bankivskykh metaliv cherez mytnyy kordon Ukrainy* [About moving of cash on hand and bank metals through the custom border of Ukraine] P O S T A N O V A 27.05.2008. – # 148 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>

11. *Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy* [Government fiscal service of Ukraine]. Ofitsiyyny portal / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dn.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-211336.html>

12. *Pratsivnyky Lvivskoyi mytnitsi vyluchyly starovynni monety* [The workers of the Lviv custom withdrew age-old chinks] / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://lv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/319322.html>

13. *Pro zatverdzhennia instruksii pro poriadok oformlennia prava na vyvezennia, tymchasove vyvezennia kulturnykh tsinnostey ta kontroliu za ikh peremishchenniam cherez derzhavnyy kordon Ukrainy* [About claim of Instruction about the order of registration of right on an outbound, temporal outbound of cultural values and control, after their moving through the state boundary of Ukraine] : zatv. nakazom Ministerstva kultury Ukrainy vid 22 kvitnia 2002 r. №

258 // Ofitsynyy visnyk Ukrainy. – 2002. – № 28. – St. 1346.

14. Internet auktsion Violiti / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: https://auction.violity.com/search/view/query/201970/auction_id/17

15. *Ekspertiza antikvariata i kulturnykh tsennostey* [Examination of antikvariata and cultural values] / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://inconsulting.com.ua/uk/tarifi-ua/vartist-ekspertizi-antikvariatu.html>

ПРОБЛЕМЫ ЭКСПЕРТНОЙ ОЦЕНКИ ПРЕДМЕТОВ АНТИКВАРИАТА

В. В. Чернобаев, к. э. н., доцент, НТУ «Днепровская политехника»

В статье рассматриваются вопросы экспертной оценки предметов антиквариата, которые сегодня являются одной из самых актуальных и обсуждаемых проблем в силу того, что в большинстве случаев ее следует решать без выполнения торговых операций. Показано, что проблема экспертной оценки антиквариата в Украине усложняется тем, что ни на законодательном, ни на научном уровне, она достаточно не определена, носит фрагментарный характер и не является приоритетной в отечественной экономической науке. Выявлены особенности рынка антиквариата и проведен анализ его функционирования с точки зрения институциональной теории. Показано, что данный рынок является одним из важных институтов, с помощью которого можно оценить динамику благосостояния общества. Установлено, что проблемы экспертной оценки предметов антиквариата и определения прогнозируемой цены на предметы коллекционирования будут актуальными почти для всех слоев населения.

Показана инвестиционная привлекательность предметов антиквариата и их преимущества по сравнению с банковскими депозитами и ценными бумагами. Выделены основные проблемы экспертной оценки предметов антиквариата и культурных ценностей в Украине. На основе исследования выявлено, что существует лишь две разновидности стоимостных показателей на предмет антиквариата – прогнозная и фактическая цена. При проведенные экспертной оценки предметов антиквариата и культурных ценностей, личность, которая её проводит, будет всегда иметь дело с прогнозными ценами. И главная цель такой оценки – дать аргументированные объяснения относительно прогнозируемой стоимости и максимально приблизится к фактическим показателям стоимости. Предложено расширять предметное поле экономической науки путем привлечения к рассмотрению специфических товарных групп и изучения законов их обращения.

Ключевые слова: антиквариат, рынок антиквариата, антикварный аукцион, асимметрия информации, предметы коллекционирования, институциональная теория, экспертная оценка, прогнозная и фактическая цена.

PROBLEMS OF EXPERT ESTIMATION OF THE ARTICLES OF ANTIQUES

V. V. Chornobaev, Ph. D (Econ.), Associate Professor, NTU «Dnipro Polytechnic»

The issues of expert estimation of the articles of antiques are examined, which are one of the most actual and discussed problems today, because in most cases they are solved without trade operations. It is shown that the problem of expert estimation of antiques in Ukraine becomes complicated that neither at legal nor at scientific level it is not definite enough and of fragmentary character, in addition, it is not priority in domestic economics. The features of market of antiques are pointed out, and the analysis of his functioning is conducted from the point of view of institutional theory. It is shown that it is one of important institutional factors which makes it possible to estimate the dynamics of welfare of society. It is established that problems of expert estimation of the articles of antiques and determination of anticipated price for collection items will be actual almost for all strata of society.

The investment attractiveness of antiques and their advantages in comparison with bank deposits and securities is shown. The main problems of expert assessment of antiques and cultural valuables in Ukraine are highlighted.

The research shows that there are only two varieties of value indexes for the antiques items: anticipated and actual price. When carrying out expert estimation of the articles of antiques and cultural values, the expert always deals with anticipated prices. And primary objective of such estimation is to substantiate the anticipated price and maximally approach to the actual price. It is proposed to expand the subject field of economic science by taking the specific commodity groups into consideration and studying the principles of their circulation.

Keywords: antiques, market of antiques, antique auction, information asymmetry, articles of collection, institutional theory, expert estimation, anticipated and actual price.

Надійшла до редакції 23.05.2018 р.